

Nr 17

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313) dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 januari 1961 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 28, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3 och 5 §§ skattestrafflagen den 11 juni 1943 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

1 §.

Var som i deklARATION till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklARATION till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *ett*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Var som i deklARATION till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklARATION till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *fyrahundra* kronor, *där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger ett*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

för vårdslös deklARATION med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än femtio kronor.

för vårdslös deklARATION med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än tvåhundra kronor, där ej skattebeloppet understiger etthundra kronor.

3 §.

Den som — — — från straff.

3 §.

Den som — — — från straff.

Straff för brott som avses i denna lag vare, ändå att brottet är att bedöma enligt 2 §, ej förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år från den dag brottet begicks.

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara tio kronor för varje skattekrone.

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara femton kronor för varje skattekrone.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

I samband med propositionen har utskottet behandlat fyra i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

d e l s likalydande motionerna I:546 av herr *Sveningsson* samt II:649 av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås,

d e l s likalydande motionerna I:547 av herr *Svanström* och herr *Andersson*, *Axel Emanuel*, samt II: 647 av herr *Vigelsbo m. fl.*

Motionerna I: 546 och II: 649 utmynnar i hemställen

att riksdagen måtte, med förklaring att förevarande proposition icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i skattestrafflagen med den ändringen, att 3 § erhåller följande lydelse:

»Den som — — — från straff.

Straff för brott som avses i denna lag vare, ändå att brottet är att bedöma

enligt 2 §, ej förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom tre år från den dag brottet begicks.»

I motionerna I: 547 och II: 647 hemställas,
att riksdagen vid behandling av propositionen måtte besluta
dels att preskriptionstiden för vårdslös deklARATION skall utgöra tre år,
dels att preskriptionsavbrytande verkan i fråga om brott enligt skattestrafflagen skall tillkomma jämväl vid förundersökning delgiven underrättelse om misstanke för brott; samt
att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till enligt ovan erforderlig ändring av skattestrafflagen.

Beträffande skälen för motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att minimistrafpen för falskdeklARATION och vårdslös deklARATION, som för närvarande är böter å 100 kronor respektive 50 kronor, skall höjas till 400 kronor respektive 200 kronor. Vidare förordas, att preskriptionstiden för vårdslös deklARATION utökas från två till fem år.

Inledning

Skattestrafflagens regler om straff för falskdeklARATION och vårdslös deklARATION har i vissa hänseenden föranlett kritik. Hithörande frågor har även uppmärksamrats inom riksdagen. Sålunda har i en interpellation vid 1960 års riksdag påtalats att bestämmelserna om preskription vid åtal för vårdslös deklARATION inte är tillfredsställande, varjämte i ett flertal motioner hemställts om en översyn av gällande straffsätser i syfte att ernå en skärpning av straffen.

Mot bakgrunden av här antydda förhållanden utarbetades i september 1960 inom finansdepartementets rättsavdelning en *promemoria med förslag till ändring i skattestrafflagen* (stencilerad).

I promemorian framlades förslag dels om höjning av minimistrafpen för brott som avses i skattestrafflagen, dels om förlängning av preskriptionstiden vid sådana brott, som bedömes som vårdslös deklARATION.

I anslutning till behandlingen av denna promemoria hos Kungl. Maj:t anmäldes en skrivelse från riksdagens justitieombudsman angående åtgärder i syfte att åvägabringa snabbare avgöranden i mål om brott mot skattestrafflagen samt en skrivelse från häradshövdingen Arvid Lüzell rörande samma fråga.

Over den inom finansdepartementet utarbetade promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, kammarrätten,

riksskattenämnden, 1951 års rättegångskommitté, besvärssakkunniga, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västerorrlands samt Norrbottens län, kontrollstyrelsen, allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges redareförening, Kooperativa förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges akademikers centralorganisation.

Några av näringsorganisationerna har åberopat ett yttrande, som avgivits av delegerade för Sveriges industriförbund, Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Jämväl i den av justitieombudsmannen och Lüzell aktualiserade frågan har remissbehandling ägt rum.

Gällande rätt m. m.

Enligt skattestrafflagen straffas den som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt lämnar oriktig uppgift ägnad att för uppgiftslämnaren eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg skatt. Straffpåföljd inträder dock först då den oriktiga uppgiften lämnats uppsåtligt eller på grund av grov oaktsamhet. Med uppgiftslämnare som företräder annan åsyftas s. k. legal ställföreträdare såsom förmyndare för ommyndig, firmatecknare för bolag etc.

För det uppsåtliga brottet, falskdeklaration, är straffet böter eller fängelse eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, straffarbete i högst två år. Böterna skall bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle ha undandragits, dock minst etthundra kronor.

Har gärningen begåtts av grov oaktsamhet, vårdslös deklaration, är straffet böter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader. Böterna skall bestämmas till högst två och en halv gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle ha undandragits, dock minst femtio kronor. Såväl bötesmaximum som bötesminimum är således hälften av vad som är stadgat för falskdeklaration.

Den som frivilligt rättar oriktig uppgift är befriad från straff.

Den som förskyllt fängelse eller straffarbete må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde ha undandragits.

Om genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde ha undandragits kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter sam-

ma beräkningsgrund, skall vid bestämmande av böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara tio kronor för varje skattekrona.

Skattestrafflagen avser inte endast sådana uppgifter som skall ligga till grund för den årliga beskattningen av inkomst och förmögenhet, d. v. s. självdeklarationen med tillhörande handlingar. Då lagen talar om oriktig uppgift ägnad att leda till frihet från skatt eller till för låg sådan avses all slags skatt, bl. a. indirekta skatter, ävensom annan allmän avgift. Med deklaration avses även däremot svarande skriftlig försäkran. Skattestrafflagen är dock ej tillämplig, när den ifrågavarande gärningen är straffbelagd i annan lag än allmänna strafflagen eller i särskild författning. Sålunda straffas oriktiga uppgifter i deklaration för skatt, som uttages vid import, efter den 1 januari 1961 enligt den i år antagna lagen om straff för varusmuggling.

Även medverkan till deklarationsbrott är straffbar. Därvid blir bestämmelserna i 3 kap. allmänna strafflagen tillämpliga. Jämlikt 4 § i sistnämnda kapitel skall envar medverkande bedömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last.

Brott som avses i skattestrafflagen må åtalas, förutom vid laga domstol i brottmål, vid den rätt där den skattskyldige skall svara i tvistemål i allmänhet eller, om deklarationen avser rörelse eller annan verksamhet, jämväl vid rätten i den ort där verksamheten bedrivs.

Enligt 118 § taxeringsförordningen åligger det taxeringsintendenten i länet att, då anledning förekommer att brott enligt skattestrafflagen föreligger, göra anmälan till åklagare. Enligt nämnda paragraf åligger det vidare taxeringsnämndens ordförande att underrätta taxeringsintendenten om fall, i vilka sådana brott kan misstänkas.

I fråga om preskription av brott enligt skattestrafflagen gäller bestämmelserna i 5 kap. allmänna strafflagen. Dessa bestämmelser innebär, att straff för falskdeklaration är förfallet, om den misstänkte ej häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år. Vid vårdslös deklaration är tidrymden två år. Att preskriptionstiderna är olika sammanhänger med skillnaden i straffsatser. För falskdeklaration kan dömas till straffarbete i högst två år, medan strängaste straffet för vårdslös deklaration är fängelse. Preskriptionstidens längd är utmätt i förhållande till maximistraffet och därmed också i förhållande till brottets svårhet. Enligt gängse praxis räknas preskriptionstiden från den dag, då den oriktiga uppgiften avgivits.

I en i första kammaren av herr Möller vid 1960 års riksdag framförd interpellation påtalades hurusom en skattskyldig lyckats undandra sig åtal för vårdslös deklaration genom att hålla sig undan för åklagaren i ett par veckor. I interpellationen anfördes bl. a.

Den tvååriga preskriptionstiden utgick den 28 mars, d. v. s. i går. Genom att hålla sig undan har denne skattskyldige chans att undgå bötesstraff, som eventuellt kunnat uppgå till flera hundra tusen kronor. Han har nämligen eftertaxerats för 175 000, och böterna för vårdslös deklaration kan uppgå

till 2 1/2 gånger skattebeloppet. En möjlighet att ändå ställa honom under åtal är att åklagaren väcker åtal för falskdeklaration. I så fall är preskriptionstiden fem år.

Fallet är inte unikt. Tvärtom sker gång efter annan liknande undanhållanden, till dess den tvååriga preskriptionstiden utgått. Det är inte tillfredsställande att skattskyldiga, som begått felaktig deklaration, sålunda kan undgå de rättsliga och ekonomiska följderna, särskilt när det finns fog för antagandet att undanhållandet sker i brottsligt uppsåt.

Det förefaller starkt befogat att ändra lagstiftningens bestämmelser om preskription vid dylika skattebrott. En möjlighet härtill är att förlänga preskriptionstiden för vårdslös deklaration, en annan att nuvarande preskriptionstid behålles men att den börjar räknas först när ärendet sändes till bokgranskning.

I interpellationssvaret som lämnades den 22 april 1960 konstaterade chefen för finansdepartementet till att börja med att det brott, som består i att någon av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift i sin deklaration, i fråga om preskriptionstiden följer samma regler som andra bötesbrott. Han yttrade vidare:

Jag anser emellertid liksom herr Möller, att det vid de vårdslösa deklara-tionsbrotten kan föreligga särskilda skäl att beträffande preskription frångå de regler som gäller bötesbrott i allmänhet. Tvåårstiden räknas från brottets begående, d. v. s. i regel från det deklara-tionen avgivits. Med hänsyn till taxeringsmyndigheternas arbetsbelastning kan det dröja avsevärd tid, innan sådan kontroll sker att brottet upptäcket. Därefter kan tidsödande utredningar bli nödvändiga. Jag har därför kommit till den uppfattningen att preskriptionstiden för dessa brott snarast möjligt bör på lämpligt sätt förlängas. Det är min avsikt att upptaga denna fråga tillsammans med en del andra tidigare planerade åtgärder för att effektivisera kampen mot skattefusket.

I detta sammanhang kan erinras om att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 13 till 1960 års riksdag till behandling upptagit två motioner, vari yrkats att riksdagen skulle hemställa att Kungl. Maj:t utan dröjsmål måtte underställa riksdagen förslag av innebörd att tid varunder misstänkt håller sig undan icke skall inräknas i preskriptionstiden.

Motionärerna hade åberopat en skrivelse av den 21 september 1959 till Kungl. Maj:t, vari riksåklagaren hemställt, att frågan om de omständigheter, som borde tillmätas preskriptionsavbrytande verkan, upptoges till övervägande. I första lagutskottets utlåtande sammanfattas riksåklagarens skrivelse på följande sätt.

Förundersökningen utgjorde en del av rättegången i vidsträckt mening. Systemet med förundersökning innebure, att målet i former, som avsåge att garantera den misstänktes rättssäkerhet, skulle så beredas, att det i ett sammanhang kunde företagas till huvudförhandling. Den rättsliga reglering av förundersökningsförfarandet, som skett i rättegångsbalken i avsikt att tillgodose dessa båda synpunkter, hade självfallet medfört, att det i större och mera invecklade mål ofta förflöte avsevärt längre tid från utredningens påbörjande till åtalets väckande än tidigare. Förundersökningsreglerna skapade också större möjligheter för den misstänkte att förhåla saken. När fråga vore om brott, som av målsäganden anmälts eller eljest upptäckts först mot slutet av preskriptionstiden, ett förhållande som ingalunda vore ovanligt, hade därför förundersökningsreglerna visat sig kunna vålla avsevärda

risker för att åtal icke skulle kunna anhängiggöras före preskriptionstidens utgång. Flera sådana fall hade inträffat efter införandet av den nya rättegångsordningen. Några av dessa hade väckt stor uppmärksamhet. Det förefölle icke tillfredsställande, att den misstänkte skulle kunna utnyttja reglerna om förundersökningsförfarandet till att undandraga sig lagföring och straff; å andra sidan borde det icke få förekomma, att åklagaren för att förebygga preskription tummade på dessa regler, som i själva verket avsåge att garantera den enskildes rättssäkerhet.

Första lagutskottet erinrade i sitt utlåtande om att den fråga om ändring av 5 kap. 14 och 15 §§ strafflagen, som aktualiserats genom riksåklagarens förut nämnda skrivelse, upptagits till behandling av strafflagberedningen i dess den 21 december 1956 avgivna slutbetänkande (SOU 1956: 55). Strafflagberedningen hade därvid föreslagit sådan ändring i nuvarande regler, att preskriptionsavbrytande verkan skulle tillkomma ej blott delgivning av åtal utan även vid förundersökning uttalad underrättelse om misstanke för brott. Utskottet framhöll att strafflagberedningens förslag då var under prövning hos Kungl. Maj:t och att riksdagen i en nära framtid skulle komma att få taga ställning till de ändringsförslag på ifrågavarande område, vilka kunde följa på grund av strafflagberedningens betänkande. Utskottet ansåg därför att något initiativ i frågan icke borde tagas från riksdagens sida.

Här torde få erinras om att Kungl. Maj:t i sitt under hösten 1960 till lagrådet remitterade förslag till brottsbalk inte godtagit vad strafflagberedningen förordat på ifrågavarande punkt utan föreslagit, att nuvarande bestämmelser på området med i huvudsak oförändrat innehåll skall överföras till den nya brottsbalken.

I sitt betänkande nr 45 till 1960 års riksdag behandlade bevillningsutskottet ett flertal motioner, vari bl. a. yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning rörande brott mot skattelagarna, innebärande en straffskärpning vid sådana brott.

Bevillningsutskottet uttalade sin fulla anslutning till det syfte som låg bakom motionsyrkandena. Det torde, framhöll utskottet, utan tvivel förhålla sig så, att ett stort antal skattskyldiga genom olika manipulationer söker dra sig undan beskattning för större eller mindre del av sin inkomst eller förmögenhet. Sammantaget torde det allmänna enligt utskottet på detta sätt undandras betydande belopp till förfång för de lojala skattebetalarna. Tillförlitliga uppgifter för att bedöma sådan undandräkt saknas visserligen, men så mycket torde kunna antagas, framhöll utskottet, att om de årligen undandragna beloppen blev föremål för taxering, skulle skattebördan generellt sett kunna lättas.

Bevillningsutskottet uttalade vidare, att den närmast till hands liggande åtgärden för att förebygga att inkomster undandras beskattning är att öka taxeringsorganisationens personella resurser. Utskottet erinrade om den utbyggna av taxeringsorganisationen som skett under senare år och om den då pågående utredningen om en effektivisering av taxeringskontrollen.

Beträffande vissa uttalanden i motionerna rörande straffsatserna för de-

klarationsbrott och rörande domstolarnas sätt att tillämpa skattestrafflagen framhöll bevillningsutskottet, att antalet personer som fällts för brott mot skattestrafflagen under de senaste fem åren uppgått till drygt 2 000 per år. Därav hade dock endast ett fåtal dömts till frihetsstraff. Sannolikt är, framhöll utskottet vidare, att det antal personer, som begått brott mot skattestrafflagen vilka inte upptäckts eller undgått beivran, är större. Utskottet fortsatte.

Det är sålunda troligt att trots den skärpta kontrollen såväl uppsåtlig falskdeklarering som grov vårdslöshet vid deklarations avgivande förekommer i betydande utsträckning. Det är därför angeläget att man i första hand söker påverka den allmänna uppfattningen om deklarationsbrotten i sådan riktning, att dessa i högre grad än vad nu är fallet kommer att framstå såsom ett allvarligt åsidosättande av en medborgerlig plikt. Det kan självfallet diskuteras om de nuvarande straffbestämmelserna såsom de tillämpas i praktiken är ägnade att åstadkomma tillräcklig sådan verkan. Det bör emellertid även understrykas att ett noggrannare iakttagande av bestämmelserna om deklarationsskyldighet inte torde kunna vinnas endast genom straffhot. I stor utsträckning tillkommer oriktiga uppgifter i deklarationer inte i syfte att undandra skatt utan till följd av uppgiftslämnarens oförmåga att rätt tolka och tillämpa de gällande bestämmelserna.

Utskottet, som vidare erinrade om den förut återgivna interpellationen och det därå avgivna svaret, uttalade den förhoppningen att det skulle visa sig möjligt att komma tillrätta med det i interpellationen påtalade förfarings sättet. I samband därmed underströk utskottet lämpligheten av att, i den utsträckning nu gällande bestämmelser medger, samarbete mellan taxeringsmyndigheten och polismyndigheterna inleds på ett tidigare stadium än som nu ofta är fallet, då misstanke föreligger om deklarationsbrott. Utskottet slutade sitt yttrande med följande.

För att få ett tillfredsställande resultat av taxeringen fordras först och främst en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället. Detta torde knappast kunna nås utan upplysning i olika former. Sådan upplysningsverksamhet bör självfallet äga rum genom det allmännas försorg men sannolikt skulle ett bättre resultat nås, om även olika politiska, ideella och andra organisationer ville medverka till spridande av upplysning om den rätta karaktären av brott mot skattelagarna. Även om sådan propaganda inte omedelbart får så stor verkan torde den på lång sikt och i förening med andra åtgärder kunna ge ett värdefullt resultat.

Promemorian m. m.

I promemorian konstateras till en början, att det alltjämt torde vara en ganska spridd uppfattning, att lämnandet av oriktiga uppgifter till ledning för taxering är en tämligen lindrig förseelse och att det är varken vanhedrande eller moraliskt förkastligt att trotsa hithörande straffbestämmelser. Såsom bevillningsutskottet framhållit är det därför angeläget att få till stånd en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället. Ett led i dessa strävanden är de propagan-

dakampanjer för bättre deklarationsmoral som med vissa mellanrum anordnas av finansdepartementet. Vid sidan av sådana åtgärder och en effektiviserad taxeringskontroll har, framhålles i promemorian, skattestrafflagen en viktig uppgift; den ger eftertryck åt kravet på ärlighet och omsorg vid deklarationernas upprättande. Skattestrafflagen torde alltså i stort sett väl fylla denna uppgift. I vissa hänseenden synes emellertid, enligt promemorian, utrymme finnas för viss kritik. Det rör sig här om brister, som i och för sig måhända inte är mera betydelsefulla men på längre sikt kan försämra lagens allmänpreventiva verkan. I promemorian anföres vidare.

Under åren 1958 och 1959 har — enligt vad taxeringskontrollutredningen inhämtat — antalet anmälningar om brott mot skattestrafflagen, som verkstälts av vederbörande taxeringsintendenter, utgjort 3 178 respektive 3 562. Av de år 1958 gjorda anmälningarna hade vid utgången av år 1959 2 225 lett till fällande dom, varav dock endast cirka 190, d. v. s. mindre än 10 procent av de avdömda fallen, bedömts som falskdeklaration. I 246 fall var ansvarsfrågan ej avgjord den 1 januari 1960. I 707 fall hade anmälningarna inte föranlett åtal eller anställt åtal ogillats.

Finansdepartementet har från vederbörande taxeringsintendenter inhämtat vissa uppgifter om de utdömda straffen i nämnda 2 225 fall. I endast ett av dessa fall har frihetsstraff (fängelse) ådömts. — — — Undersökningen ger vid handen att i cirka 70 procent av de fall, som hänförts till 1 § skattestrafflagen d. v. s. till falskdeklaration, har bötesbeloppen understigit två gånger undandragen skatt. De bötesbelopp som utdömts vid vårdslös deklARATION, 2 § skattestrafflagen, har i cirka 70 procent av fallen understigit den undandragna skatten; i 17 procent av fallen har bötesbeloppen understigit halva den undandragna skatten. En mer ingående undersökning, som vidtagits i ett par län, synes dock ge anledning antaga att i något mindre än hälften av de fall, där bötesbeloppen vid tillämpning av 2 § ligger mellan halva och hela den undandragna skatten, bötesbeloppen motsvarar mellan 90 och 100 procent av undandragen skatt. Likaså torde i cirka hälften av de fall, där bötesbeloppen vid tillämpning av 2 § överstiger hela den undandragna skatten, bötesbeloppen ligga mellan 100 och 110 procent av den undandragna skatten. Det är således en klar tendens hos domstolarna att vid vårdslös deklARATION sätta bötesbeloppen lika med den undandragna skatten. Vid fall av falskdeklaration torde tendensen vara att bötesbeloppen sättes till två gånger undandragen skatt. I ett betydande antal fall understiger dock utdömda bötesbelopp vid tillämpning av 2 § väsentligt den undandragna skatten. Likaså understiger bötesbeloppen vid tillämpning av 1 § i många fall väsentligt två gånger undandragen skatt.

Flertalet av de hörda taxeringsintendenterna ansåg, enligt vad i promemorian framhålles, att domstolarna varit väl försiktiga vid straffmätningen. Det påtalades även att straffmätningen varit synnerligen ojämn olika domstolar emellan. Sälunda framhöll en taxeringsintendent, som funnit straffmätningen i allmänhet vara tillfredsställande, att bötesbeloppen i en domsaga varit påfallande låga. Av 37 utdömda bötesbelopp hade mer än hälften understigit halva den undandragna skatten och i inte mindre än 10 fall motsvarat bötesminimum 50 kronor. Det torde vidare, enligt promemorian, vara en allmän erfarenhet, att straffmätningen i överinstanserna i regel är högre än i andra domstolar.

Antalet anmälningar om brott mot skattestrafflagen, som för närvarande göres, är, framhålles i promemorian, sannolikt åtskilligt mindre än det antal fall av oriktig deklaration som upptäckes. Detta torde framför allt bero på att taxeringsnämndsordförandena inte i tillräcklig omfattning fullgör sin skyldighet att underrätta taxeringsintendenten om fall där brott mot skattestrafflagen kan misstänkas. Till belysning härav nämnes i promemorian att vid en undersökning, som verkställdes vid en länsstyrelse, det konstaterades att omkring 40 av länets taxeringsnämnder inte inkommit med någon åtalsanmälan i fråga om vare sig 1957, 1958 eller 1959 års taxeringar. Man kan, enligt promemorian, knappast utgå från att det i dessa nämnder under en treårsperiod ej skulle ha förekommit något enda fall som bort föranleda anmälan. I promemorian konstateras därefter, att möjlighet saknas för taxeringsintendenten att undersöka hela deklarationsmaterialet i länet ur åtalsynpunkt. Om taxeringsnämndsordförandena underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet, leder detta därför till att de skattskyldiga blir olikformigt behandlade när det gäller skattestrafflagens tillämpning. Även länen emellan förekommer skiljaktigheter, som tyder på olikheter i praxis.

I promemorian understrykes, att den i taxeringsförordningen stadgade anmälningsskyldigheten innebär att anmälan inte får underlåtas i de fall som där anges. Någon rätt för taxeringsmyndigheterna att disponera över statens straffanspråk vid deklarationsbrott föreligger inte. Det sagda utsluter, enligt promemorian, givetvis inte att såsom i nuvarande praxis en utsovring sker av rena bagatellfall, avseende mindre belopp. Men denna sovring bör utföras av intendenten och icke verkställas ur skälighetssynpunkter o. dyl. Därefter anföres.

Det bör, med anledning av vad sålunda kunnat konstateras, ankomma på taxeringsintendenterna att i större utsträckning än hittills tillse att taxeringsnämndsordförandena fullgör sin anmälningsskyldighet. Det finns anledning antaga, att om så sker, antalet anmälningar kommer att väsentligt öka. Genom utbyggnaden av taxeringsorganisationen och effektiviseringen av taxeringsarbetet kommer även antalet fall där skattebrott upptäckes att bli flera.

Det förhållandet att deklarationsbrott i framtiden kan väntas bli beivrade i större utsträckning än hittills kan förutsättas medverka till en bättre deklarationsmoral. Detta resultat kan uppnås utan att ändra skattestrafflagen. Vad som framkommit vid den verkställda undersökningen ger emellertid anledning ifrågasätta, om de straff som utmätas alltid är sådana att de skattskyldiga blir klart medvetna om att falskdeklaration och vårdslös deklaration utgör allvarliga lagöverträdelser.

I promemorian framhålles att de strafflatituder, som skattestrafflagen anger, i och för sig lämnar möjlighet för domstolarna att utmäta straff som står i rimligt förhållande till brottets beskaffenhet. Domstolarna torde ha en viss i och för sig naturlig benägenhet att vid straffmätningen hålla sig inom strafflatitudernas nedre del. Det synes emellertid, enligt promemorian, med fog kunna göras gällande att man härvid åtminstone på vissa håll gått så långt att deklarationsbrottens allvarliga karaktär kan undanskymmas.

Vid bedömning av denna fråga bör, enligt promemorian, beaktas, att brott mot skattestrafflagen i regel bedömes enligt 2 §, d. v. s. såsom begångna av grov oaktsamhet. Detta beror på svårigheten att förebbringa bevisning om att uppsåt förelegat. Många fall, där falskdeklaration i verkligheten föreligger, torde därför ha bedömts som vårdslös deklaration. I själva verket torde det, framhålles i promemorian, vara en ganska vanlig situation i hithörande mål, att ett flertal omständigheter pekar på att den skattskyldige varit i ond tro utan att full bevisning om uppsåt kunnat förebbringas. Att likväl böterna i övervägande antalet fall av vårdslös deklaration understigit den undandrag-na skatten ger stöd för uppfattningen att straffmätningen på sina håll varit väl låg. Promemorian fortsätter.

Med tanke på de utmätta straffens betydelse för att hos allmänheten inskärpa den allvarliga karaktären hos skattebrotten synes fog finnas för det från flera håll uttalade önskemålet om en skärpt straffmätning hos vissa domstolar. Detta önskemål kan också uttryckas så att de domstolar som ligger lägst i straffmätningen bör anpassa sig till den nivå som tillämpas bl. a. av högsta domstolen och hovrätterna. Ett lämpligt medel att nå detta syfte — utan att likväl nämnvärt inskränka på domstolarnas möjligheter att utdöma en efter brottets svårhetsgrad avpassad påföljd — synes vara att något höja föreskrivna bötesminima.

De lägsta straff som kan utdömas vid falskdeklaration och vårdslös deklaration utgör 100 respektive 50 kronor. Dessa belopp synes redan med hänsyn till det förändrade penningvärdet numera vara alltför låga. Vid ett så allvarligt brott som falskdeklaration synes minimistraffet inte rimligen böra sättas lägre än 300 kronor. För vårdslös deklaration synes minimibeloppet med ledning av tidigare redovisade överväganden lämpligen kunna fördubblas, d. v. s. sättas till 100 kronor. I anslutning till ikraftträdandet av den sålunda förordade ändringen torde det vara önskvärt att riksskattenämnden och riksåklagarämbetet i samråd söker verka för en likformig behandling av åtalen för deklara-tionsbrott.

I promemorian framhålles vidare att reglerna om brottspreskription i vissa fall lett till stötande konsekvenser, när det gäller vårdslös deklaration. Detta sammanhänger med att det kan dröja avsevärd tid, innan sådan kontroll kan ske att brottet upptäcket. Så är i synnerhet fallet, om oriktigheten i deklarationen inte påvisas förrän vid taxeringsrevision. Sådan anordnas regelmässigt först i samband med den på länsstyrelsernas taxeringssektioner ankommande eftergranskningen eller i samband med besvär rörande den skattskyldiges taxering. Mer än ett år kan på detta sätt förflyta, innan det framkommer misstankar om brottsligt förfarande. Därefter kan åtskillig tid åtgå till förundersökningen. Situationen blir på grund härav ofta den, att stämning i mål om vårdslös deklaration kan delges den misstänkte först mot slutet av den tvååriga preskriptionstiden. För en skattskyldig, som vet att förundersökning mot honom pågår, föreligger i sådana fall en frestelse att söka undgå ansvar genom att hålla sig undan den korta tid som återstår innan brottet preskriberats.

Vad sålunda anförts ger, enligt promemorian, vid handen att vid de vårdslösa deklara-tionsbrotten föreligger sådana särskilda omständigheter som

gör det påkallat att avvika från de allmänna reglerna om brottspreskription. En förlängning av preskriptionstiden för sådana brott bör, enligt promemorian, på lämpligt sätt komma till stånd. Därefter anföres.

För att nå detta syfte skulle i och för sig kunna tänkas att föreskriva en särskild, senare tidpunkt för preskriptionstidens början än som följer av allmänna regler. För närvarande räknas tiden vanligen från deklARATIONENS avlämnande. Man skulle kunna överväga att i stället på ett eller annat sätt anknyta till den tidpunkt då åtgärderna för skattekontroll enligt därom gällande bestämmelser normalt skall vara avslutade. Mot en sådan lösning talar emellertid flera skäl. Preskriptionstiden skulle komma att förlängas även för falskdeklarationsbrotten, utan att något praktiskt behov därav framträtt. Det bör vidare hållas i minne, att åtskilliga deklARATIONSBROTT upptäckes redan på taxeringsnämndsstadiet och, med det här diskuterade alternativet, kan bli åtalade och föremål för dom redan innan preskriptionstiden börjar löpa, något som knappast kan sägas stå i överensstämmelse med preskriptionsreglernas allmänna konstruktion. Härtill kommer, att ett sådant alternativ visserligen skulle vara praktiskt genomförbart beträffande de direkta skatterna, den allmänna varuskatten och de skatter på vilka 1959 års förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig men skulle skapa särskilda problem beträffande andra skatter och avgifter. Alternativet i fråga synes därför icke kunna förordas.

Vid sådant förhållande torde man, uttalas i promemorian, vara hänvisad till att stadga en särskild längre preskriptionstid för de vårdslösa deklARATIONSBROTTEN. Denna tid synes lämpligen kunna bestämmas till fem år, d. v. s. samma tid som för falskdeklARATION. Därmed vinnes även viss anknytning till den tid som står till buds för att väcka fråga om eftertaxering; denna tid är fem år från taxeringsårets utgång.

I enlighet med det anförda föreslås i promemorian, att minimistrafpen för falskdeklARATION och vårdslös deklARATION höjes till 300 respektive 100 kronor. Vidare förordas, att i 3 § skattestrafflagen införes ett nytt andra stycke av innehåll att straff för brott som avses i lagen, ändå att brottet är att bedöma enligt 2 §, ej skall vara förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år.

De sålunda föreslagna lagändringarna synes, enligt promemorian, böra träda i kraft den 1 juli 1961. Av allmänna regler torde följande ändringarna i fråga om minimistrafpen inte bli att tillämpa på brott som begåtts före dagen för ikraftträdandet. Däremot torde, uttalas i promemorian, den föreslagna särskilda preskriptionsregeln bli att tillämpa även på äldre brott, i den mån den förut gällande preskriptionstiden inte utgått före lagändringens ikraftträdande (SP 13 § och NJA 1941 s. 251).

I propositionen lämnas å s. 14—22 en redogörelse för avgivna remissyttranden över promemorian. Vidare redogöres å s. 22—36 för ovannämnda skrivelser från justitieombudsmannen och från häradsövdingen A. Lüzell samt för remissyttranden över sistnämnda skrivelse.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, att skattestrafflagens regler om straff för falskdeklaration och vårdslös deklaration alltså i huvudsak torde vara ägnade att fylla sin uppgift. Han anförde vidare:

»De i departementspromemorian framlagda förslagen avser inte heller att åstadkomma mera omfattande ändringar; de tar endast sikte på enstaka punkter, där brister framträtt.

Vid remissbehandlingen har åter framförts krav på en allmän översyn av lagen eller i vart fall på ändringar av mera vittutseende karaktär. Jag skall i det följande ingå på några av de därvid upptagna frågorna. Vad som anförts i remissyttrandena har emellertid inte övertygat mig om att tiden nu skulle vara mogen för en allmän översyn av lagen. Ytterligare erfarenheter bör enligt min mening först vinnas.

I detta sammanhang bör därför i huvudsak endast de i promemorian behandlade frågorna upptas till prövning. Remissbehandlingen visar, att enighet i stort sett rått om att dessa frågor bör lösas efter de i promemorian angivna riktlinjerna.

Den i promemorian föreslagna höjningen av bötesminima är i och för sig ganska obetydlig. I några yttranden har framförts farhågor för att höjningen inte skulle vara tillräcklig för att nå det angivna syftet att åvägabringa ändring i praxis hos de domstolar, vilkas straffmätning är avsevärt lägre än den av överrätterna tillämpade. Vad därvid anförts kan inte frånkännas fog. Å andra sidan synes man, av skäl som anförts i promemorian och ytterligare utvecklats av bl. a. riksskattenämnden, böra iakttaga återhållsamhet vid en höjning av minimistraffen. Av betydelse i sammanhanget skulle även, såsom hovrätten för Västra Sverige framhållit, vara om riktsåklagarämbetet i ökad utsträckning vidtog åtgärder för att åvägabringa överklagande av domar, i vilka för lågt straff utmätts.

Med beaktande av de olika synpunkter som sålunda kan anläggas på frågan vill jag föreslå att minimistraffet vid falskdeklaration sättes till 400 kronor och vid vårdslös deklaration till 200 kronor. Med detta förslag vinnas även att man bibehåller den hittillsvarande proportionen mellan böteslatituderna för de båda brottstyperna. I samband härmed bör, på sätt bl. a. länsstyrelsen i Östergötlands län ifrågasatt, den kommunala utdebiteringsats, med vilken domstolen skall räkna vid bestämmandet av den undandragna skattens belopp, höjas från 10 till 15 kronor per skattekrona.

Jag vill i sammanhanget understryka det i promemorian gjorda uttalandet att taxeringsnämndens ordförande är skyldig att till taxeringsintendenten i länet anmäla samtliga fall i vilka falskdeklaration eller vårdslös deklaration kan misstänkas. Taxeringsintendenten har givetvis att på sitt ansvar pröva de inkomna anmälningarna, och han bör även i överensstämmelse

melse med nuvarande praxis kunna sålla bort fall i vilka det undandragna beloppet är ringa. Frånsett detta undantag är det emellertid en skyldighet för honom att till åklagaren befordra alla de fall där anledning förekommer till antagande att falskdeklaration eller vårdslös deklaration föreligger. Någon rätt för taxeringsmyndigheterna att disponera över statens straffanspråk finns sålunda inte. Av särskild vikt är härvidlag att taxeringsintendenterna vakar över att ordförandena fullgör sin anmälningsskyldighet. För att främja en riktig och enhetlig tillämpning synes det lämpligt att intendenterna låter föra statistik över inkomna anmälningar från taxeringsnämnderna och över åtalsanmälningar till åklagare. Avskrift av denna statistik bör årligen tillställas riksskattenämnden, som kan ge intendenterna del av iakttagelser rörande anmälningsskyldighet och förekommande ojämnheter. Föreskrifter av här angiven innebörd bör införas i taxeringskungörelsen.

Förslaget om förlängning av preskriptionstiden för vårdslös deklaration har tillkommit för att avlägsna en uppenbar brist i möjligheterna att bekämpa denna art av lagöverträdelser. Att de nuvarande preskriptionsreglerna lett till stötande konsekvenser har klart framträtt i några under senare tid aktuella fall och har ytterligare belysts i remissyttrandena. Man har därvid särskilt påtalat, att den korta tiden varit till fördel för den misstänkte i fall där inkomstförhållandena varit invecklade och — vilket i regel samtidigt är fallet — de undandragna skattebeloppen är betydande. Vad i några enstaka yttranden anförts om att de nuvarande olägenheterna skulle bortfalla i och med att taxeringsorganisationen förstärkes måste betecknas som verklighetsfrämmande. Jag vill här endast peka på att, även om det visar sig möjligt att genomföra den väsentliga ökning av revisionspersonalen, som föreslås av taxeringskontrollutredningen, rörelseidkarna skulle kunna bli föremål för taxeringsrevision i genomsnitt endast en gång vart åttonde år.

Strafflagberedningens förslag om ändrade regler för preskriptionsavbrott har, såsom tidigare nämnts, inte godtagits i det till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk men torde även om det genomfördes ändå inte varit ägnat att lösa det föreliggande problemet; i många fall händer att tvåårs-tiden utgått innan ens förundersökning kunnat igångsättas.

Mot bakgrunden härav är det enligt min mening även uppenbart, att den förlängning av preskriptionstiden med ett år som föreslagits i några yttranden inte är tillfyllest.

Det står utom diskussion att starka skäl måste kunna åberopas för en avvikelse från den generellt gällande preskriptionstiden, i all synnerhet när det som i förevarande fall är fråga om att förlänga tiden. Av det förut anförda torde framgå att sådana starka skäl föreligger. Remissbehandlingen visar, att man ganska allmänt delar denna uppfattning. Mot förslagets tekniska utformning har invändningar inte framförts. Jag tillstyrker därför, att preskriptionstiden för vårdslös deklaration på sätt förordats i promemorian förlänges från två till fem år.

I sammanhanget vill jag understryka, att preskriptionstidens förlängning

givetvis inte får leda till att behandlingen av ifrågavarande ärenden fördröjes. Hänsyn både till den misstänkte och till det allmänna kräver att all tänkbar skyndsamhet iakttages.

Jag övergår härefter till att behandla vissa förslag som i remissyttrandena framförts om ytterligare ändringar i skattestrafflagen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har sålunda ifrågasatt en utvidgning av lagens tillämpningsområde så att jämväl andra felaktiga uppgifter än sådana som lämnats i själva deklARATIONEN — t. ex. i infordrade kompletteringar — kommer att omfattas av bestämmelserna. I den mån sådana upplysningar lämnats i skriftlig form, torde de emellertid vara att anse som lämnade i deklARATIONEN. Jag vill erinra om att i 1 § andra stycket stadgas att med deklARATIONEN avses även däremot svarande skriftlig försäkran. Under dylik försäkran ingår enligt ett uttalande av lagrådet vid lagens tillkomst (prop. 1943:140 s. 110) bl. a. skriftliga upplysningar som infordras av myndighet till fullständigande av redan lämnade deklARATIONER av olika slag.

Vad angår övriga förslag som framförts om utvidgning av skattestrafflagens tillämpningsområde vill jag framhålla, att de är av så vittutseende natur att de torde erfordra ytterligare utredning. Det rör sig här om frågor som, ehuru ingalunda betydelselösa, knappast torde tarva en omedelbar lösning. De synes därför kunna anstå till en framtida allmän revision av skattestrafflagen.

I detta sammanhang vill jag slutligen ingå på de olägenheter i form av dröjsmål med handläggningen av mål om falsk eller vårdslös deklARATION som påtalats i justitieombudsmannens och Lüzells skrivelser. Ehuru frågan, på sätt kommer att framgå av det följande, torde kunna lösas utan lagstiftning, som kräver riksdagens medverkan, har jag ansett frågan vara av sådan vikt att den bör redovisas i anslutning till de nyss förordade ändringarna i skattestrafflagen.

De nu diskuterade dröjsmålen sammanhänger med att flertalet av de åtalsmål, där taxeringen överklagats, vilandeförklaras i avvaktan på utgången i skattemålet. Att så måste ske i åtskilliga fall finner jag i likhet med justitieombudsmannen och ett flertal hörda myndigheter vara ofrånkomligt. Å andra sidan är det angeläget, att vilandeförklaring inte sker i större utsträckning än som sakläget motiverar. Det får ankomma på vederbörande åklagare att i samråd med taxeringsintendenten verka för att detta iakttages.

Vad angår de åtalsmål som vilandeförklaras vill jag understryka de uttalanden som gjorts om vikten av att motsvarande skattemål liksom även, efter dessas avgörande, åtalsmålen påskyndas på allt sätt och i alla berörda instanser. Såsom justitieombudsmannen påpekat är de ifrågavarande målen inte heller fler än att en särskild förtursbehandling bör kunna anordnas. Även om beaktansvärda initiativ tagits härutinnan från myndigheternas

sida, finner jag liksom justitieombudsmannen lämpligt att strävandena för en bättre ordning på detta område stödjdes genom särskilda föreskrifter.

I första hand bör sålunda i taxeringskungörelsen intagas en särskild föreskrift om att, sedan underrättelse inkommit om att åtalsmål vilandeförklaras i avvaktan på utgången i skattemål, detta mål skall färdigberedas med största möjliga skyndsamhet och därefter ofördröjligen överlämnas till den instans som har att pröva detsamma. På akten bör genom stämpel eller på annat lämpligt sätt tydligt utmärkas att målet är av betydelse för åtalsmål. Av värde synes därvid kunna vara om riksskattenämnden i samråd med kammarrätten och taxeringsintendenterna verkar för ett enhetligt förfaringssätt.

Även i fråga om kammarrättens handläggning av de här aktuella målen synes en komplettering av gällande föreskrifter kunna förordas. I kammarrättens stadga bör sålunda intagas föreskrift om att skattemål, varom nu är fråga, skall avgöras snarast och senast inom tre månader efter det målet inkommit till kammarrätten från prövningsnämndens kansli såvida icke presidenten medgivit att målet må avgöras senare. Ett sådant stadgande innebär givetvis inte, att åtalsmålen får ovillkorlig förtursrätt framför alla andra mål. Såsom kammarrätten framhållit kan i enstaka mål ett snabbt avgörande framstå som ännu mera nödvändigt, exempelvis i mål i vilka exekutiv auktion är förestående.

Enligt vad jag erfarit ger man numera vid föredragning i regeringsrätten alltid särskild förtur åt sådana skattemål som är av betydelse för utgången i åtalsmål. Jag anser därför att man tills vidare icke behöver, på sätt ifrågasatts, vidtaga ändring i 1926 års stadga angående behandlingen inom statsdepartementen av ärenden som tillhör regeringsrätten.

I sammanhanget bör understrykas angelägenheten av att myndigheterna och i främsta rummet prövningsnämndernas kanslier tillser att skattskyldiga inte tillåtes förhåla avgörandet i sådana mål varom nu är fråga.

Jag vill slutligen nämna att justitieombudsmannen i särskild skrivelse hemställt om föreskrifter rörande skyldighet för domstol att skyndsamt till taxeringsintendent översända avskrift av dom i mål om deklaraionsbrott och av beslut att förklara sådant mål vilande. Denna skrivelse är f. n. föremål för övervägande inom justitiedepartementet.»

Lagrådet

Det remitterade förslaget föranledde i lagrådet följande yttranden.

Justitieråden Regner, af Trolle och Bomgren:

Såsom i remissprotokollet framhållits äger skattestrafflagen tillämpning även i fråga om andra uppgifter än sådana som skola ligga till grund för den årliga beskattningen av inkomst och förmögenhet. Frågan huruvida de föreslagna minimibeloppen äro lämpligt avvägda jämväl när det gäller andra skatter och avgifter har, såvitt remissprotokollet utvisar, icke när-

mare berörts i departementspromemorian eller yttrandena. Det torde icke utan vidare kunna antagas att så är förhållandet. Särskilt beträffande några av hithörande författningar kan tänkas förekomma att åtal avser undandragande av obetydliga belopp, exempelvis förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Beträffande den årliga inkomst- och förmögenhetsbeskattningen kan erinras att — även om åtal för oriktiga uppgifter i självdeklaration merendels icke sker i fråga om obetydliga belopp — det dock icke är uteslutet, att understundom straff skall utmätas fast det undandragna skattebeloppet är mycket litet, t. ex. om åtal avseende ett flertal poster bifalles blott beträffande någon av dem.

Därest i händelser som ovan antytts det undandragna skattebeloppet är så lågt, att bötesstraffet enligt den tillämpliga straffskalan i övrigt icke skulle kunna sättas så högt som till 400 kronor respektive 200 kronor, torde ett bötesminimum å sådant belopp vara alltför strängt. Det är därför påkallat att från tillämpningen av de föreslagna höjda minima göra undantag för dylika fall. Undantagen synas kunna bestämmas att gälla då det skattebelopp som undandragits eller skulle hava undandragits icke uppgår till 100 kronor. Att för de undantagna fallen stadga särskilt minimum torde ej vara erforderligt.

Det torde icke vara anledning antaga att undantagsbestämmelser av angiven begränsad innebörd skola vare sig motverka syftet med förslaget eller bereda svårighet i tillämpningen.

På grund härav förordas, att slutbestämmelsen i 1 § första stycket får lydelsen: dock minst 400 kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger 100 kronor, samt att motsvarande bestämmelse i 2 § får innehålla att böterna likväl ej må vara lägre än 200 kronor, där ej skattebeloppet understiger 100 kronor.

Regeringsrådet Jarnerup:

Med den föreslagna höjningen av bötesminima avses att åvägabringa en ändring i praxis hos de domstolar, vilkas straffmätning är avsevärt lägre än den av överrätterna tillämpade. Det är emellertid tvivelaktigt, huruvida höjningen får en dylik verkan. Det avsedda syftet torde bättre ernås, om riksåklagarämbetet vidtager åtgärder för att sådana domar överklagas, i vilka för lågt straff utmätts.

Å andra sidan kan en höjning av bötesminima till de föreslagna beloppen medföra, att minimum kan bliva för högt i vissa fall, där det undandragna beloppet är mycket lågt. Det är härvid att märka, att skattestrafflagen äger tillämpning icke blott beträffande statlig inkomstskatt och förmögenhets-skatt samt kommunal inkomstskatt utan även i fråga om ett stort antal andra skatter ävensom avgifter.

Med hänsyn härtill böra bötesminima icke höjas med mera än som i stort sett motsvarar penningvärdeförsämringen.

I enlighet härmed förordar jag, att bötesminimum vid falskdeklaration bestämmes till 200 kronor och vid vårdslös deklaration till 100 kronor.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande över förslaget anförde *departementschefen*:

»Lagrådet har icke gjort annan erinran mot det remitterade förslaget än att dess ledamöter i särskilda yttranden framhållit, att de föreslagna minimistraffen i vissa undantagsfall kunde bli för höga. Det anses inte utslutet, att understundom straff utmätas fast det undandragna skattebeloppet är mycket litet. Ehuru dylika fall knappast torde uppkomma i praktiken, vill jag inte motsätta mig att de i lagrådet anförda synpunkterna beaktas. Lagförslaget synes böra jämkas i enlighet med vad lagrådets flesta ledamöter förordat. Därjämte bör i 3 § av det remitterade förslaget göras en ändring av redaktionell natur.»

Utskottet

I förevarande proposition föreslås, att skattestrafflagen ändras i följande avseenden.

Minimistraffen för falskdeklaration och vårdslös deklaration, som för närvarande är böter å 100 kronor, respektive 50 kronor, höjes till 400 kronor, respektive 200 kronor, utom i vissa undantagsfall, för vilka särskilt minimistraff ej stadgas.

Preskriptionstiden för vårdslös deklaration utökas från två till fem år, det vill säga samma tid som gäller för falskdeklaration.

Den kommunala utdebiteringssats, varmed domstolen skall räkna vid bestämmandet av den undandragna skattens belopp, höjes från tio kronor till femton kronor per skattekrona.

I de i anledning av propositionen väckta motionerna hävdas, att preskriptionstiden vid vårdslös deklaration bör förlängas blott till tre år. Motionerna I: 547 och II: 647 innefattar dessutom förslag att preskriptionsavbrytande verkan i fråga om brott mot skattestrafflagen jämväl skall tilläggas vid förundersökning delgiven misstanke om brottet.

Vad först angår minimistraffen vill utskottet anföra följande.

I den i propositionen återopade promemorian uppgives, att många fall där falskdeklaration i verkligheten föreligger torde ha bedömts som vårdslös deklaration. I själva verket torde det, framhållas i promemorian, vara en ganska vanlig situation i hithörande mål, att ett flertal omständigheter pekar på att den skattskyldige varit i ond tro utan att full bevisning om uppsåt kunnat förebringas. Att likväl böterna i övervägande antalet fall av vårdslös deklaration understigit den undandragna skatten giver, enligt vad i promemorian anföres, stöd för uppfattningen att straffmätningen på sina håll varit väl låg.

Såsom en allmän erfarenhet anföres i promemorian att straffmätningen i överinstanserna i regel är högre än i underrätterna. Det från flera håll uttalade önskemålet om en skärpt straffmätning hos vissa domstolar anges kunna uttryckas så, att de domstolar, som ligger lägst i straffmätningen, bör anpassa sig till den nivå, som tillämpas bland annat av högsta domstolen och hovrätterna. Att något höja bötesminima synes, enligt promemorian, vara ett lämpligt medel att nå detta syfte.

Såvitt utskottet kunnat finna är uttalandet angående mål, vari viss, dock ej tillräcklig bevisning om uppsåt förelegat, icke fullt klart. Till förekommande av missförstånd om lagens mening finner utskottet det angeläget framhålla, att omständigheter, som tyder på ond tro, i och för sig ej behöver vara av den beskaffenhet, att de bör medföra straffskärpning, då uppsåtligt brott ej styrkes och således bedömningen avser endast oaktsamhetsbrott. Det är enligt utskottets mening av vikt att skillnaden mellan uppsåtligt och icke uppsåtligt brott även på detta svårbedömbara område hålles klar.

Vidare bör anmärkas, att blott en grundlig undersökning av straffmätningen i underrätter och överrätter kan giva ett entydigt svar på frågan om lika fall bedömes olika i skilda instanser. De brott vid vilka fullföljd i högre rätt äger rum till den tilltalades nackdel måste ju antagas i genomsnitt vara svårare än de brott vid vilka åklagarna åtnöjes med avgörandena i första instans. Till sistnämnda kategori torde höra ett avsevärt antal fall, där det är uppenbart att uppsåt ej föreligger och det kan ifrågasättas, om oaktsamheten är grov eller icke.

Oaktat vad utskottet sålunda anfört, anser utskottet att i promemorian redovisade iakttagelser ger belägg för förekomsten av en viss tendens hos domstolarna att bestämma straffen vid falskdeklaration och vid många fall av vårdslös deklaration alltför lågt. På grund härav och med hänsyn till inträffad förändring av penningvärdet synes den föreslagna höjningen av minimistraffen vara motiverad. Höjningen är givetvis att betrakta som ett uttryck för samhällets krav på ärlighet och omsorg vid deklarationernas upprättande. Det torde emellertid ej kunna bortses från att skärpningen av minimistraffet för vårdslös deklaration möjligen kan medföra en benägenhet hos domstolarna att frikänna från ansvar i de lindrigaste fallen. Möjligheten härav är, enligt utskottets mening, i betraktande av vad som kan vinnas genom höjningen av minimistraffen dock ej ägnad att ingiva betänkligheter mot den föreslagna ändringen. Vid denna bedömning tager utskottet hänsyn till att praxis under det senaste årtiondet torde ha uppvisat en tilltagande och tämligen långtgående stränghet när det gällt att bedöma huruvida ådagalagd oaktsamhet varit att anse som grov.

Utskottet har intet att invända mot att minimistraff i enlighet med propositionen ej vidare stadgas för de fall i vilka undandraget skattebelopp understiger etthundra kronor.

Vad därefter angår preskriptionsfrågorna, så finner utskottet det ådagalagt, att nu gällande tvååriga preskription vid vårdslös deklaration, varvid

tiden normalt räknas från den dag, då den oriktiga uppgiften avgivits, bör förlängas med hänsyn till föreliggande svårighet att i tid upptäcka, utreda och åtala brott av denna art.

Att såsom i motionerna I: 547 och II: 647 föreslagits delvis åstadkomma den önskvärda förlängningen genom att införa en regel, enligt vilken vid deklara-tionsbrotten preskriptionen skulle avbrytas genom att misstanke om sådant brott delgives vid förundersökningen, synes mindre lämpligt. Frågan huruvida delgivning av misstanke skall tilläggas betydelse för avbrytande av preskription är nämligen enligt utskottets uppfattning av sådan principiell innebörd att den icke bör upptagas till övervägande annat än i ett större sammanhang.

Då motionsförslaget i denna del avböjes, framstår det som otillräckligt att i enlighet med yrkande i sistnämnda motioner samt motionerna I: 546 och II: 649 förlänga preskriptionstiden vid vårdslös deklara-tion med endast ett år. Genom den i propositionen föreslagna förlängningen till fem år vinnes som i promemorian framhålles en viss anknytning till den tid, som står till buds för att väcka fråga om eftertaxering, en anknytning som måste anses tilltalande. Härtill kommer att preskriptionstiden fem år redan förekommer i gällande rätt, såsom vid falskdeklara-tion, medan i vår lag ej finnes stad-gade tider mellan två och fem år för preskription av åtal. Utskottet finner sålunda lämpligt att preskriptionstiden vid vårdslös deklara-tion förlänges till fem år.

Ej heller i ovan ej särskilt berörda delar har utskottet funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda lagförslaget.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen med avslag å motionerna I: 546 och II: 649 samt I: 547 och II: 647 måtte bifalla förevarande proposition, nr 28.

Stockholm den 7 mars 1961

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Per Olofsson, Nyström*, Gezelius*, Alexanderson, Erik Svedberg*, Svanström* och Hilding;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, Jacobsson i Sala, Fröding och fröken Bergegren.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.